

Aslantürk, H. ve Koç, F. (2019). Sosyal Hizmet Lisans Öğrencilerinin Evlat Edinme Yoluyla Kurulmuş Tek Ebeveynli Aileler Hakkındaki Görüş ve Düşünceleri: Kocaeli Üniversitesi Örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(3), 814-842.

Araştırma

Makale Geliş Tarihi: 23.04.2019

Makale Kabul Tarihi: 19.08.2019

SOSYAL HİZMET LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN EVLAT EDİNME YOLUYLA KURULMUŞ TEK EBEVEYNLİ AİLELER HAKKINDAKİ GÖRÜŞ VE DÜŞÜNCELERİ: KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

View and Opinions of Social Work Undergraduate Students about Single-Parent Families Established through Adoption: Kocaeli University Sample

Hüsnünur ASLANTÜRK*

Faruk KOÇ**

*Dr. Öğretim. Üyesi, Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, ORCID ID: 0000-0002-8174-4970

**Yüksek Lisans Öğrencisi, Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, ORCID ID: 0000-0001-7771-7163

ÖZET

Tek anne ya da baba ve çocuklardan oluşan tek ebeveynli ailelerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Çoğunlukla boşanma ya da eşlerden birinin vefatı sonucunda oluşan tek ebeveynli aileler bekâr kimselerin evlat edinmeleri yolu ile kurulabilmektedir. Evlat edinme yoluyla kurulan tek ebeveynli ailelerin oluşması noktasında, meslek hayatlarına başladıklarında karar verici konumda yer alma ihtimalleri nedeniyle sosyal hizmet öğrencilerinin görüş ve düşünceleri önem taşımaktadır. Bu çerçevede çalışmanın amacı sosyal hizmet mesleğinin etik ilke ve değerleri çerçevesinde eğitim almakta olan sosyal hizmet lisans öğrencilerinin evlat edinme yoluyla kurulmuş tek ebeveynli aileler hakkındaki görüş ve düşüncelerinin belirlenmesidir. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü örnekleminde gerçekleştirilen bu çalışmaya 156 lisans öğrencisi dâhil edilmiştir. Katılımcıların büyük bir bölümü kadın (%73.7) ve tümü 18-24 yaş aralığındadır. Çalışmanın sonucunda çalışmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun (%50,8) bekâr kimselere oranla anne ve babanın bir arada

bulunduğu ailelerin evlat edinme yoluna başvurmaları gerektiğini düşündükleri görülmüştür. Diğer yandan katılımcıların %80,1'lik bölümü evlat edinme sürecinde her iki taraf adına da şartların eşit olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca ileride evlat edinmek isteyen bekâr kimselerle meslek yaşantılarında karşılaşmaları durumunda, öğrencilerin çoğunluğunun mesleki ilke ve değerleri uygulamakta zorluk çekmeyeceği (%58,3), bir bölümünün ise (%38,5) zorluk çekse bile mesleki ilke ve değerleri uygulayacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aile, Tek Ebeveynli Aile, Evlat Edinme, Sosyal Hizmet

ABSTRACT

The number of single-parent families consisting of single mothers or single fathers and children is increasing day by day. Single-parent families, which often arise as a result of divorce or the death of one of the spouses, can be established through the adoption of single persons. In the formation of single-parent families established through adoption, the view and opinions of social work students are important because they are likely to take a decision-making position when they begin their professional life. In this context, the aim of the study is to determine the view and opinions of the social work undergraduate students who are educated within the framework of ethical principles and values of the social work profession about single parent families established through adoption. 156 undergraduate students were included in this study which was conducted in Kocaeli University Department of Social Work. Most of the participants were female (73.7%) and all were between the ages of 18-24. As a result of the study, it was seen that the majority of the students (50.8%) who participated in the study thought that families with both parents should apply for adoption when compared to single people. On the other hand, 80.1% of the participants stated that the conditions should be equal on behalf of both parties during the adoption process. It was also concluded that in the event that they meet single people who want to adopt in their professional lives in the future, the majority of the students will not have difficulty in applying the professional principles and values (58.3%) and some of them (38.5%) will apply the professional principles and values even if they have difficulties.

Keywords: Family, Single Parents Families, Adoption, Social Work

GİRİŞ

Toplumun en küçük birimi olarak adlandırılan aile, tarihsel süreçte çeşitli form ve yapılarla olsa da önemini her daim korumayı başarmıştır. Süreç içinde toplum içerisinde görülen siyasi, ekonomik, bilimsel, sosyal ve kültürel değişimlere bağlı olarak aile kurumunda da önemli farklılıklar ortaya çıkmıştır. Bu farklılıklar ailenin yapısında, işlevlerinde, aile üyelerinin rol ve sorumluluklarında ve dolayısıyla genel olarak aile kavramında görülmektedir. Özellikle geniş ailenin yerini, sanayi devrimi ile birlikte çekirdek aile yapısının alması ile başlayan süreç, günümüzde toplumsal değişimin hızlanması ile beraber aile yapısında köklü değişimlerin yaşanmasına ve çeşitli aile yapılarının ortaya çıkması ile devam etmekte ve aile yapısındaki çeşitlilik gün geçtikçe artmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu (2006)'na göre aile, *“evlilik, kan bağı ve yasal yollarla birbirine bağlı, karşılıklı hak ve yükümlülüklerle bir arada yaşayan insan topluluğu”* olarak tanımlanmıştır. Her ne aile denildiğinde anne, baba ve çocuklardan oluşan, aralarında akrabalık ilişkisi bulunan bireylerin oluşturduğu bir yapı akıllara gelse de, günümüz dünyasında bu tanımlama yetersiz kalmaktadır. Goode (2010) ailenin bu şekilde tanımlanması durumunda Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan ailelerin yalnızca %35'lik bölümünü kapsayan bir tanımın yapılmış olacağına dikkat çeker. Kadının toplum içerisindeki yerinin değişmesi ve güçlenmesi, boşanmaların artması, taşıyıcı annelik ya da evlat edinme yolu ile çocuk sahibi olma oranlarının artması gibi faktörler aileye olan bakış açısının değişmesine yol açmış ve farklı aile yapılarının oluşmasına neden olmuştur. Yaşanan bu değişim ve gelişmelerin ortaya çıkardığı aile yapılarından biri de tek ebeveynli ailelerdir.

Tek ebeveynli aile, *“anne veya babanın ebeveyn olarak tek başına ve çocuk bakımından sorumlu olduğu aile”* olarak tanımlanmaktadır (Gladding, 2012). Tek ebeveynli aile yapısının ortaya çıkmasına neden olan faktörlere bakıldığında ebeveynlerden birinin ölümü, uzun süren ya da sürekli yokluğu, boşanma veya yalnız yaşayan bireyin evlat edinmesi gibi etkenler görülmektedir (Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü [ASAGEM], 2011). Bu faktörlere ek olarak literatürde istemeden ya da isteyerek evlilik dışı çocuk sahibi olma durumunda da tek ebeveynli ailelerin ortaya çıktığı vurgulanmaktadır (Giddens, 2005).

Tek ebeveynli ailelerin yaygınlığının değerlendirilmesi amacıyla farklı ülkelerde tek ebeveynli ailelerin oranlarına ilişkin Organisation for Economic Co-Operation and Development [OECD] (2011) verileri incelendiğinde, Amerika Birleşik Devletleri'nde

çocukların %25,8'inin, Yeni Zelanda'da %23,7'sinin, İngiltere'de %21,5'inin, Almanya'da %15'inin ve Avusturya'da %14,3'ünün tek ebeveyni ile birlikte yaşadığı görülmektedir. Ülkemizdeki duruma bakıldığında ise Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2017 yılı itibari ile açıkladığı verilere göre, toplam hane halklarının %1,8'ini baba reisli tek ebeveynli ailelerin, %6,7'sini ise anne reisli tek ebeveynli ailelerin oluşturduğu; toplam tek ebeveynli hane oranının %8,5 olduğu anlaşılmaktadır. Yıllara göre ise 2006 yılında %7,2 olan tek ebeveynli hane oranının (Türkiye İstatistik Kurumu, 2013) 2017 yılına gelindiğinde %8,5'e yükseldiği (Türkiye İstatistik Kurumu, 2017) görülmektedir. Genel olarak bu veriler değerlendirildiğinde, Türkiye'deki tek ebeveynli aile oranlarının diğer ülkelerle kıyaslandığında daha düşük olduğu görülmektedir. Ancak Türkiye'deki aile yapısındaki değişime ilişkin veriler kendi içinde incelendiğinde, tek ebeveynli aile yapısının sayısal olarak artış eğiliminde olduğu yıllara göre yapılan karşılaştırmalarda dikkat çekici bir veri olarak öne çıkmaktadır.

Sayısal olarak artış eğiliminde olan tek ebeveynli ailelere ilişkin, gelecek projeksiyonları da bu artışın devam edeceğini öngörmektedir (OECD, 2011). Dolayısıyla bu konuda yapılan araştırmalar daha çok bu aile yapısının dinamiklerini anlamaya, yaşadıkları sorunları ve ihtiyaçlarını belirlemeye odaklanmaktadır. Bir aileyi ekonomik olarak destekleyen aile üyelerinden birinin olmayışı, genel olarak tek ebeveynli ailelerin ekonomik olarak dezavantajlı bir konuma sahip olmalarına neden olmaktadır. Literatürde yapılan çalışmalar tek ebeveynli ailelerin tam ile yapısına göre daha yoksul olduğunu göstermektedir (Parke, 2004; McLanahan ve Sandefur, 1994). ASAGEM'in 2011 yılında tek ebeveynli aileler üzerine yaptığı bir araştırmada, tek ebeveyn olan annelerin büyük çoğunluğu maddi zorluklarla karşılaştıklarını söylerken, görüşülen babaların ise yarısının ekonomik sıkıntılardan şikâyetçi oldukları görülmüştür. Araştırmaya katılan birçok anne ve baba çocuklarının bakım ve eğitim masrafları, oturdukları evin kirası, çocuklar için kreş hizmetleri gibi faktörlerin kendilerini zorladığını belirtmişlerdir. Tek ebeveynli ailelerin zorluk yaşadıkları bir diğer konu ise sosyal yaşantılarındaki farklılaşmalardır. Tek ebeveyn olan anneler hemcinslerinin kendilerine olan önyargılı tutumları ve karşı cinsin farklı beklentilerinden korunma isteği sonucunda sosyal yaşantılarında kendilerini kısıtlama yoluna gitmektedirler. Çevrenin yaklaşımı annelerin eve daha fazla hapsolmalarına neden olmaktadır. Tek ebeveyn babalar da tıpkı anneler gibi toplum içerisinde kendilerini farklı gördüklerinden anne-babaların bir arada olduğu ailelerin bulunduğu ortamlardan uzaklaşma eğilimindedirler. Ayrıca çocukları ile daha fazla vakit geçirebilmek için eskiden buldukları ortamlarda daha az bulunmayı tercih

etmektedirler. Tek ebeveynli ailelerin çocukları ise özellikle ilköğretim döneminde kendilerini diğer çocuklardan farklı görmekte ve tek ebeveynli olmanın utanılacak bir durum olduğunu düşünmektedirler (Feyzioğlu ve Kuşçuoğlu, 2011). Tek ebeveynli ailelerin yaşadıkları en büyük sorunlardan biri de bu ailelere olan bakış açısıyla ilgilidir. 1970 öncesinde tek ebeveynli aileler konusunda yapılmış çalışmalarda bu aile formu bir “sapma” ve “eksiklik” olarak ele alınmıştır. 1970 sonrasında yapılan çalışmalarda ise bu durum “farklılık” olarak kabul edilmiştir (ASAGEM, 2011).

Tek ebeveynli aileler kuruluş şekillerine göre incelendiğinde, bu aile yapısının çoğunlukla boşanma, ölüm ve tercih sonucunda ortaya çıktığı görülmektedir. Her ne kadar tek ebeveynli aile yapısının ortak özelliklerine sahip olsalar da farklı yaşam olaylarından kaynaklanması nedeniyle tek ebeveynli ailelerin kuruluş şekilleri, bu ailelerin yaşamında belirleyici rol oynamaktadır. Ölüm ve boşanma, ani ve beklenmeyen ya da çoğunlukla istenmeyen yaşam olayları olması nedeniyle ebeveynlerin yeni bir aile yapısına ve yeni yaşamlarına hazırlanma süreleri az olabilmektedir. Öte yandan tercihle oluşan tek ebeveynli ailelerde, ebeveynler bu duruma kendilerini önceden hazırlayabilmektedirler. Tercih sonucunda oluşan tek ebeveynli aileler de oluşum süreçlerine göre kendi içlerinde farklılaşmaktadır. Gladding (2012) tercihen oluşan tek ebeveynli ailelerin “*kasten evlilik dışı çocuk sahibi olma*”, “*yanlışlıkla evlilik dışı hamile kalarak sonraki süreçte çocuğu dünyaya getirme kararı alma*” ve “*yalnız yaşayan yetişkinlerin evlat edinmeleri*” sonucunda oluşan tek ebeveynli aileler olmak üzere üç farklı şekilde ele almaktadır. Bu çalışma kapsamında yalnız yaşayan bekar kimselerin evlat edinmesi yoluyla kurulmuş tek ebeveynli aileler konu edilmiştir.

Evlat Edinme Yoluyla Kurulmuş Tek Ebeveynli Aileler

Çocuklar doğdukları andan itibaren psikolojik, fiziksel ve sosyal ihtiyaçlarının yanında sevgi ve şefkate de ihtiyaç duymaktadırlar. Aile kurumu bu ihtiyaçların karşılanması noktasında büyük bir öneme sahiptir. Ancak çocuklara gerekli bakımın sağlanamaması, ebeveynlerin birinin ya da her ikisinin ölümü gibi durumlarda çocuklar aile ortamından mahrum kalabilmektedirler. Bu sebeple çocukların aile ortamından uzakta büyümeleri, bakım ihtiyaçlarının karşılanması ve ebeveyn şefkatinden yoksun kalmamaları için evlat edinme faaliyetleri gerçekleştirilmektedir (Sancar ve diğ., 2018). Türkiye’de ulusal evlat edinme işlemleri Türk Medeni Kanunu’nun 320. Maddesi gereği aracı kurum olan Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yürütülmekte; uluslararası evlat edinme işlemleri ise Lahey

Ülkelerarası Evlat Edinme Sözleşmesi'ne bağlı kalınarak yapılmaktadır (Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü [ÇHGM], 2018). Ancak aracı kurum olmadan gerçek kişilerin gerekli şartları taşımaları durumunda ilgili mahkemeye başvurularıyla; diğer bir ifade ile kişilerarası evlat edinme sürecinin işletilmesi ile de evlat edinme sürecinin işletilmesi mümkün olmaktadır. Her iki durumda da evlat edinme süreci nihai olarak mahkeme kararı ile tamamlanmaktadır.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı [AÇSHB] evlat edinmeyi “*durumu evlat edinmeye uygun olan kişi/kişiler ile durumu evlat edindirilmeye uygun olan çocuklar arasında hukuksal bağ kurularak, ebeveyn-çocuk ilişkisinin kurulması*” olarak tanımlamıştır. 2001 yılında 4722 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun kabul edilmesi ile birlikte bekâr kimselerin de evlat edinmelerinin yolu açılmıştır. Böylece Türkiye'de de evlat edinme yoluyla kurulan tek ebeveynli aile yapısı resmi olarak kabul edilmiştir. Bekâr kimselerin evlat edinmesi ile ilgili koşullara bakıldığında konuya ilişkin mevzuat gereğince, evlat edinmek isteyen evli çiftlerin evlat edinme süreci ile bekâr kimselerin evlat edinme süreçlerinin eşit şartlar içerisinde yürütüldüğü görülmektedir (ÇHGM, 2018). Ancak genel şartlara ek olarak, evlat edinmek isteyen bekâr kimselerde 30 yaşın üzerinde olma koşulu aranmaktadır.

Genel olarak evlat edinme süreci değerlendirildiğinde, evlat edinme sürecindeki kararı etkileyen en önemli unsurun evlat edinilenin yararı (Öztan, 2000) olduğu ve bütün sürecin bu yarar gözetilerek işletildiği anlaşılmaktadır. Evlat edinilenin yararının belirlenmesinde en önemli araçlardan biri de sosyal hizmet uzmanları tarafından hazırlanan sosyal inceleme raporlarıdır. Evlat edinmek isteyen kişi ya da kişilerin sosyal çevreleri, ekonomik durumları, ebeveyn olma sorumluluklarını taşıyabilme potansiyelleri gibi hususların göz önünde bulundurularak hazırlanan sosyal inceleme raporları sonucunda, başvuruyu yapan kimselerin evlat edinmesinin uygun görülmesi halinde kişi/kişiler ile AÇSHB arasında Evlat Edinme Geçici Bakım Sözleşmesi imzalanır. Bu sözleşmenin imzalandığı tarihten itibaren geçici bakım süreci başlar ve çocuk ailenin yanında kalır. Bir yıllık sürenin sonunda yıl boyunca yapılan izleme faaliyetleri olumlu sonuçlanır ise kişiler evlat edinme hakkını kazanabilirler (ÇHGM, 2018). Medeni Kanun'a göre bir yılın sonunda mahkeme tarafından verilecek nihai kararla evlat edinme süreci sonlandırılmaktadır. Bu hukuki karar verme sürecinde yine aile mahkemelerinde çalışan sosyal hizmet uzmanları tarafından hazırlanan sosyal inceleme raporlarından faydalanılmaktadır.

Bekâr kimselerin evlat edinmesinin yaygınlığı incelendiğinde, Amerika'da 2011 yılında, koruyucu bakımdan evlat edinmelerin neredeyse üçte birinin bekâr kişiler tarafından gerçekleştirildiği ve bu kişilerin 1.400'ünün bekâr erkeklerden ve 13.000'den fazlasının ise bekâr kadınlardan oluştuğu görülmektedir. Bu sayıların tüm evlat edinmeler içinde % 30'luk bir bölüme denk geldiği dikkat çekmektedir (Children Bureau, 2012). Türkiye'deki duruma bakıldığında ise ÇHGM'nin her yılın sonunda açıkladığı istatistiklere göre 2018 yılı itibariyle toplam 16.809 çocuğun evlat edinildiği anlaşılmaktadır. Bekâr kimselerin evlat edinmelerine ilişkin ayrıca bir istatistik yayınlanmadığından bu konuda detaylı bilgiye ulaşılamamıştır. Dolayısıyla verilen istatistikler genel evlat edinme sayılarını göstermektedir (ÇHGM, 2019).

Bekâr kimselerin evlat edinmeleriyle ilgili tanımlayıcı çalışmalar incelendiğinde, yüksek oranda kadınlardan oluşan bu gurubun ortalama 35 yaşında (Dougherty, 1978) ve yaş ortalaması olarak evlat edinen evli çiftlerden daha ileri yaşlarda oldukları ve başarılı bir kariyere sahip oldukları (Miller, 1992) görülmektedir. Evlat edinilen cinsiyeti açısından değerlendirildiğinde ise çoğunlukla kendileriyle aynı cinsiyetten olan çocukları evlat edindikleri dikkat çekmektedir (Fiegelman ve Silverman, 1983; Shireman ve Johnson, 1976). Gelir durumu açısından ise evlat edinen bekar kimselerin çiftlere oranla daha düşük gelir seviyesine sahip oldukları görülmektedir (Fiegelman ve Silverman, 1983; Groze ve Rosenthal, 1991). Bu grubun da evlat edinme motivasyonlarının evlat edinen evli çiftlerdeki benzer olduğu (Shireman ve Johnson, 1976; Shireman, 1995) anlaşılmaktadır. Türkiye'deki evlat edinme sebeplerine bakıldığında, Bekâr kimseler birçok farklı sebepten dolayı evlat edinmek isteyebilmektedirler. İleride çocuk sahibi olmak isteyen fakat evlenmek istemeyen kimseler, yalnızlık duygusunun önüne geçmek isteyen kimseler ya da annelik/babalık duygusunu tatmak isteyen bekâr kimseler evlat edinme yoluna başvurabilmektedirler. Ayrıca yaşı ilerlemiş bireyler ileride kendilerine bakacak birilerinin olmasını istemeleri sebebiyle de bu yolu tercih edebilmektedirler.

Günümüzde psikoloji, sosyoloji, hukuk, ekonomi ve sosyal hizmet gibi birçok disiplin evlat edinme konusu ile ilgilenmekte ve bu alanlarda çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Sosyal hizmet disiplini ise evlat edinme konusunda karar verme sürecinde önemli bir etkisi olan ve sosyal inceleme raporlarını hazırlamaya yetkili meslek elemanlarından birini yetiştiren bir disiplin olduğundan diğerlerine oranla bu konuya daha kapsamlı bir pencereden bakmaktadır. Sosyal hizmet korunma ihtiyacı içinde olan çocukların başka kişilerce evlat edinilmesine ilişkin süreçlerde bir meslek profesyoneli olarak yer alır ve bu süreci yönetir. Kişi veya kişiler evlat edinmeye karar verdikten sonra Aile,

Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı evlat edinme birimlerine başvurularını yapmaktadırlar. Başvuru süreci ile birlikte evlat edinmek isteyen kişi/kişiler ile sosyal hizmet uzmanı arasındaki mesleki ilişki de başlamış olur. Yapılan ilk görüşmede evlat edinmek isteyen kişi/kişiler evlat edinecekleri çocuğun hangi özelliklerde olması gerektiğini sosyal hizmet uzmanına bildirirler. Diğer taraftan sosyal hizmet uzmanı da evlat edinmek isteyen kişi/kişilere evlat edinme süreci hakkında bilgi verir. Gerekli evrakların birime iletilmesi durumunda ise yasal süreç başlatılır. Bu süreç içerisinde sosyal hizmet uzmanı evlat edinmek isteyen kişi/kişilerin yaşadığı çevreye ilişkin sosyal inceleme gerçekleştirir. Ayrıca gerektiğinde farklı kurumlarla irtibata da geçerek evlat edinmek isteyen kişi/kişilere ilişkin yeni bilgiler edinmeye çalışır. Sosyal hizmet uzmanı, evlat edinmek isteyen kişi/kişilerin yeterli gelirin olup olmadığı, sağlık durumları (ruh sağlığı, bulaşıcı veya kronik hastalığının bulunup bulunmadığı vb.), herhangi bir suça karışıp karışmadıkları, sosyal güvenlik durumları, öğrenim durumları, varsa diğer üyelerinin, yakın çevrenin ve akrabalarının evlat edinmeye bakış açısı, yaşadıkları adres gibi birçok farklı konuda bilgi toplamaktadır. Daha sonra ise bu bilgileri sosyal inceleme raporunda bir araya getirerek evlat edinmek isteyen kişi/kişilerin evlat edinmeye ilişkin şartları sağlayıp sağlayamadıklarına dair değerlendirmesini yapar (Yıldırım ve Yıldırım, 2008). Sosyal hizmet uzmanı için evlat edinme sürecinin en önemli noktası evlat edinilecek çocuğun yüksek yararının korunmasıdır. Çocuğun aile ortamında eğitim, sağlık, sevgi gibi ihtiyaçlarının karşılanması, psiko-sosyal gelişiminin sağlıklı ilerlemesi ve çocuğun yaşamına mutlu bir birey olarak devam etmesi elzemdir. Bu sebeple evlat edindirme işlemi gerçekleştirildikten sonra da belli aralıklarla aileyi ziyaret eden sosyal hizmet uzmanı çocuğun yaşam kalitesini sık sık kontrol eder. Ayrıca çocuğa evlat edinildiği gerçeğinin söylenmesi sürecinde de evlat edinen kişi/kişilere danışmanlık yapar.

Bekâr kimselerin evlat edinebilmesi yasal mevzuatta yer almasına karşın çocuğun yüksek yararı açısından tartışılan bir konudur. Çocukların yetişmesi ve bu süreçte bekâr kimselerin çocukların desteklenmesi için yeterli kaynağa sahip olup olmadığı konusu evlat edinme alanında çalışan uzmanların tartıştığı bir konu olmuştur. Tek ebeveyn durumunda olan anne ya da babanın çocuğun bakımını eksiksiz olarak üstlenebilmesi, çocuğun ileriki yaşamında anne ya da baba rollerinden birinin eksikliğini yaşamaması, toplumun evlat edinme yolu ile oluşmuş tek ebeveynli ailelere olan bakış açısının aile üzerindeki etkileri gibi birçok konuda farklı görüşler ortaya konulmaktadır. Ancak evlat edinmek isteyen bekâr kimselerin sayısının giderek artması ve evlat edinilmek üzere bekleyen ve bir eve ihtiyaç duyan çocukların varlığı,

evlat edinme alanında çalışan uzmanların bu konudaki isteksizliğini yenmiştir (Shireman, 1995). Evlat edinmeyi bekleme sürecinin çocuklar üzerinde yaratabileceği olumsuz etkinin, evlat edinmeye istekli bekâr kimseler yoluyla azaltılabileceği, hatta yok edilebileceği de öngörülmektedir. Örneğin evlat edinilme konusunda önemli düzeyde dezavantajlı olarak görülen özel ihtiyaçları olan çocukların tek ebeveynli bir aile yapısının sadeliğinden ve ebeveynin evlilik problemleri ya da eşler arası çatışmalar gibi konulardan uzak olmasının avantajından faydalanabileceği düşünülmektedir. Tek ebeveynli bir ailede yoğun ilişki sonucunda kurulacak yakın bir bağın özel ihtiyaçları olan çocukların ihtiyaçlarını karşılayabileceği ve normal gelişim sürecine adım atmada önemli bir avantaj olacağı da görülmektedir (Groze, 1991; Shireman, 1996). Tüm bu tartışmalar ışığında, bekâr kimselerin evlat edinebilmesi konusunda sosyal hizmet uzmanının konuya bakış açısının ve sosyal hizmetin etik ilke ve değerleri çerçevesinde karar vermesinin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu noktada sosyal hizmetin ilkelerinden olan “müracaatçıyı kabul etme ilkesi”nin eksiksiz uygulanması çok önemlidir. Bu çerçevede yakın zamanda meslek yaşamlarına başlayacak sosyal hizmet öğrencilerinin konuya olan bakış açısı da önem arz etmektedir. Zira kısa bir zaman sonra çalışacakları kurum ve kuruluşlarda bekâr kimselerin evlat edinme sürecinde uzman olarak görev alma ihtimalleri bulunmaktadır.

Konuyla ilgili yapılan literatür taramasında sosyal hizmet öğrencilerinin evlat edinme yoluyla kurulan tek ebeveynli ailelere ilişkin görüşlerini konu alan çalışmalar incelenmiş ve sınırlı sayıda çalışmaya ulaşılmıştır. Yapılan literatür taramasında Crowley (2000) tarafından lisansüstü 61 sosyal hizmet öğrencisinin özel ihtiyaçları olan çocukların tek ebeveynli aileler tarafından evlat edinilmesine yönelik tutumlarının araştırıldığı bir çalışmaya rastlanmıştır. Yapılan çalışmada öğrencilerin çocuk refahı ve evlat edinme konusunda bilgi düzeyi, lisansüstü programdaki geçirdiği süre, Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği’ne üye olma durumu ve tek ebeveynli bir ailede yetişme durumu ile tek ebeveynli ailelerin özel ihtiyaçları olan çocukları evlat edinmelerine ilişkin tutumları arasındaki anlamlı bir istatistiksel ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye’de ise doğrudan bekâr kimselerin evlat edinmesine ilişkin düşünce, görüş ya da tutumları konu alan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yapılan incelemede evlat edinme konusu ile ilgili yapılan çalışmaların daha çok konunun hukuki boyutuna ilişkin olduğu görülmüştür. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı’nın tez merkezinde “evlat edinme” anahtar kelimesi ile yapılan taramada biri doktora tezi olmak üzere toplam 25 lisansüstü tez çalışmasına ulaşılmıştır. Bu tez çalışmalarınının 20 tanesinin hukuk, 4 tanesinin sosyal

hizmetler, 1 tanesinin ise hukuk ve sosyoloji konu başlığı altında dizinlendiği görülmüştür. Sosyal hizmet alanındaki tez çalışmaları incelendiğinde Pellitier (2018) tarafından yapılan çalışmada Haiti'deki evlat edinme süreçlerinin değerlendirildiği anlaşılmıştır. Nazik (1988) tarafından yapılan tez çalışmasında, çocuk sahibi olmayan ailelerin koruyucu aile ve evlat edinme hakkındaki görüşlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır; çalışmada katılımcıların %56.6'sının başkasının çocuğunu alıp bakmak istediği, %75.4'ünün ise koruyucu aile ve evlat edinme konusunda yapılan tanıtımları yetersiz bulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yılmaztürk (1991) tarafından yapılan tez çalışmasında ise infertil ailelerin koruyucu aile ve evlat edinme konusundaki bilgi ve tutumları incelenmiştir; 100 kadından oluşan deney ve kontrol grubundan toplanan veriler sonucunda her iki grubun da yarısından fazlasının evlat edinme ve ya koruyucu aile konusunu duymadığı ya da kesin bilgisinin olmadığı, infertil aileye sahip kadınların şimdiye kadar evlat edinmeme ya da koruyucu aile olmama nedenlerinin ise istememe ve çocuğunun olması umudunun olması olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yılmaz (2013) tarafından gerçekleştirilen tez çalışmasında da bireylerin evlat edinmeye yönelik bilgi ve tutumlarının ölçülmesi amaçlanmıştır; katılımcıların evlat edinme yönergesinde bulunan şartlara yüksek oranda katıldıkları, ancak evlat edinme süreçlerine ilişkin büyük oranda bilgi sahibi olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Sancar ve diğ. (2018) tarafından yapılan bir çalışmada ise evlat edinmeye ilişkin tutumları ölçmek amacıyla Evlat Edinmeye Yönelik Tutum Ölçeği geliştirilmiş ve geliştirilen ölçeğin üniversite örneklemi için geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye'deki evlat edinmeye ilişkin görüş, düşünce, bilgi ve tutumların konu edildiği çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde, sosyal hizmet öğrencilerinin bekâr kimselerin evlat edinmesi hakkındaki görüş ve düşüncelerini konu alan bir çalışmanın olmadığı anlaşılmıştır. Bu çerçevede çalışmanın amacı sosyal hizmet mesleğinin etik ilke ve değerleri çerçevesinde eğitim almakta olan sosyal hizmet lisans öğrencilerinin evlat edinme yoluyla oluşmuş tek ebeveynli aileler hakkındaki görüş ve düşüncelerinin belirlenmesidir. Çalışma sonucunda elde edilen sonuçların tartışılması ile bekâr kimselerin evlat edinmesi üzerine sosyal hizmet literatürüne katkı sağlanması da amaçlanmaktadır.

YÖNTEM

Araştırma Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerine yönelik olarak yapılmıştır. Çalışmada olgu ve olayları nesnelleştirerek gözlemlenebilir, ölçülebilir ve sayısal olarak ifade edilebilir bir şekilde ortaya koyan nicel araştırma yöntemlerinden biri olan genel tarama modeli kullanılmıştır. Bu sayede

sosyal hizmet öğrencilerinin evlat edinme yolu ile oluşmuş tek ebeveynli aileler hakkındaki görüş ve düşünceleri anket yoluyla değerlendirilmiş ve sonuçlar sayısal verilerle açıklanmıştır.

Çalışma Grubu

Kocaeli Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü örneğinde gerçekleştirilen bu çalışmanın evrenini 2018-2019 eğitim öğretim döneminde öğrenim gören 222 sosyal hizmet lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada ana kütleyi oluşturan tüm hedeflere ulaşmak istenildiğinden tam sayım örnekleme yöntemi kullanılmış, ancak toplamda çalışmaya katılmaya gönüllü olan 156 öğrenci çalışmaya dâhil edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan anket formu kullanılmıştır. Hazırlanan anket formu iki bölüm altında toplam 18 sorudan oluşmaktadır. Anket formunun ilk bölümünde katılımcılara ilişkin tanıtıcı bulgulara yer verilmiştir. Formun ikinci bölümü ise evlat edinme yoluyla oluşmuş tek ebeveynli ailelere ilişkin görüş ve düşüncelerini anlamaya yönelik sorulardan oluşmaktadır.

Verilerin Analizi

Katılımcıların anket formuna verdiği cevaplardan elde edilen veriler Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) isimli programda analiz edilmiştir. Sorulara verilen cevaplara göre oluşturulacak istatistikler yorumlanarak katılımcıların evlat edinme yolu ile oluşmuş tek ebeveynli ailelere olan bakış açısı geniş bir biçimde değerlendirilmiştir. Katılımcılara ilişkin tanıtıcı bulgular ve konuya ilişkin görüş ve düşünceleri betimleyici istatistikler yoluyla değerlendirilmiştir. İki değişkene ait özellikleri betimlemek amacıyla da çapraz tablolar kullanılmıştır.

Etik Konular

Çalışmanın uygulanması ve alınan etik önlemlerle ilgili olarak Kocaeli Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik kurul onayı ve Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı'ndan uygulama izni alınmıştır.

BULGULAR

Çalışmada elde edilen bulgular katılımcılara ilişkin tanıtıcı bulgular ile katılımcıların evlat edinme yoluyla kurulmuş tek ebeveynli aileye yönelik görüş ve düşüncelerinden oluşmaktadır. Katılımcı grubunun tanıtılmasına yönelik olarak Tablo 1'de

katılımcıların yaşı, cinsiyeti ve hangi sınıfta öğretim gördüklerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Tanıtıcı Bulgular

	Sayı	%
Yaş		
18-24	156	100
Cinsiyet		
Erkek	41	26.3
Kadın	115	73.7
Sınıf		
Birinci Sınıf	43	27.6
İkinci Sınıf	45	28.8
Üçüncü Sınıf	33	21.2
Dördüncü Sınıf	35	22.4
Toplam	156	100

Tablo 1’de yer alan bulgular incelendiğinde öğrencilerin tamamının 18-24 yaş aralığında oldukları görülmektedir. Öğrencilerin %73.7’sinin kadın, %26.3’ünün ise erkek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin %27.6’sı birinci sınıfta, %28.8’i ikinci sınıfta, %21.2’si üçüncü sınıfta ve %22.4’ü dördüncü sınıfta eğitim görmektedir.

Sosyal hizmet bölümünde öğrenim gören öğrencilerin tek ebeveynli aile olma nedenleri ve kimlerin evlat edinmesi gerektiğine ilişkin düşünceleri Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Öğrencilerin Tek Ebeveynli Aile Olma Nedenleri ve Kimlerin Evlat Edinmesi Gerektiğine İlişkin Görüş ve Düşünceleri

	Sayı	%
Tek ebeveynli aile denildiğinde aşağıdaki aile tiplerinden hangileri öncelikle aklınıza gelir?		
Boşanma ya da çiftlerin ayrı yaşamaları sonucu oluşmuş tek ebeveynli aile	101	34.9
Eşlerden birinin ölümü sonucunda oluşmuş tek ebeveynli aile	89	30.8
Bekar kimselerin evlat edinmesi ile oluşmuş tek ebeveynli aile.	80	27.7
Geçici koşullar nedeniyle oluşmuş tek ebeveynli aile (Eşlerden birinin şehir dışında ya da cezaevinde olması vb.).	19	6.6
Sizce kimler evlat edinme yoluna başvurmalıdır?		
Evli olup çocuğu olan çiftler	76	16.9
Evli olup çocuk sahibi olamayan çiftler.	152	33.9
Hiç evlenmemiş kimseler.	95	21.2
Evlenip daha sonradan boşanmış kimseler.	60	13.4
Eşi vefat etmiş kimseler.	66	14.7

Tablo 2’de yer alan bulgulara bakıldığında, öğrencilerin %34.9’u tek ebeveynli ailelerin boşanma ya da çiftlerin ayrı yaşamaları sonucu, %30.8’i eşlerden birini vefatı sonucu, %27.7’si bekâr kimselerin evlat edinmesi sonucu ve %6.6’sı geçici koşullar nedeniyle (eşlerden birinin şehir dışında ya da cezaevinde olması) oluştuğunu düşündüklerini belirtmiştir.

Öğrencilerin %33.9’ü evli olup çocuk sahibi olamayan çiftlerin, %21.2’si hiç evlenmemiş kimselerin, %16.9’u evli olup çocuğu olan çiftlerin, %14.7’si eşi vefat etmiş kimselerin ve %13.4’ü’i evlenip daha sonra boşanmış kimselerin evlat edinme yoluna başvurmaları gerektiğini belirtmişlerdir.

Öğrencilerin bekâr kimselerin evlat edinmesi hakkındaki görüş ve düşüncelerine ilişkin bulgular Tablo 3’de verilmiştir. Bu kapsamda bekâr kimselere evlat edinme hakkının tanınmasını uygun bulup bulmadıkları, evlat edinmek isteyen anne ve babanın bir arada yaşadığı tam ailelere bekâr kimselere göre öncelik tanınması gerektiğini düşünüp düşünmedikleri, evlat edinmek isteyen bekar kimselere karşı

sosyal inceleme sayılarının ve denetleme faaliyetlerinin anne ve babanın bir arada olduğu tam ailelere oranla artırılması gerektiğini düşünüp düşünmediklerine ilişkin bulgular bulunmaktadır.

Tablo 3. Öğrencilerin Bekâr Kimselerin Evlat Edinmesi Hakkında Görüş ve Düşünceleri

	Sayı	%
Bekâr kimselere evlat edinme hakkının tanınmasını uygun buluyor musunuz?		
Evet, bu hakka sahip olmaları gerekir.	125	80.1
Hayır, bekar kimselerin evlat edinme hakkının olmaması gerektiğini düşünüyorum	7	4.5
Kararsızım.	24	15.4
Evlat edinmek isteyen anne ve babanın bir arada bulunduğu tam ailelere, evlat edinmek isteyen bekâr kimselere karşı öncelik tanınması gerektiğini düşünüyor musunuz?		
Evet, öncelik anne ve babanın bir arada olduğu tam ailelerde olmalıdır	54	34.6
Hayır, öncelik evlat edinmek isteyen bekâr kimselerde olmalıdır.	2	1.3
Hayır, şartlar eşit olmalıdır	76	48.7
Kararsızım.	24	15.4
Evlat edinmek isteyen bekâr kimselere karşı sosyal inceleme sayılarının ve denetleme faaliyetlerinin anne ve babanın bir arada olduğu tam ailelere oranla artırılması gerektiğini düşünüyor musunuz?		
Evet, denetim daha fazla olmalıdır.	50	32.1
Hayır, aynı oranda denetim olmalıdır.	92	59.0
Kararsızım	14	9.0
Toplam	156	100

Tablo 3'de öğrencilerin bekâr kimselerin evlat edinmeleri hakkındaki görüş ve düşüncelerine ilişkin bulgular incelendiğinde öğrencilerin %80.1'i bekâr kimselere evlat edinme hakkı tanınmasını uygun bulduğunu, %15.4'ü bu konuda kararsız olduğunu ve %4.5'i bekar kimselere evlat edinme hakkının tanınmasını uygun bulmadığını belirtmiştir. Öğrencilerin %34.6'sı evlat edinme sürecinde anne ve babanın bir arada olduğu ailelere, bekâr kimselere karşı öncelik tanınması gerektiğini belirtirken, %48.7'si şartların eşit olması gerektiğini, %15.4'ü bu konuda kararsız olduğunu ve %1.3'ü önceliğin bekâr kimselerde olması gerektiğini söylemiştir. Ayrıca öğrencilerin %59'u evlat edinme sürecinde bekâr kimseler ile anne ve babanın bir arada bulunduğu tam ailelere yönelik yapılan sosyal inceleme ve denetleme faaliyetlerinin her iki taraf için de eşit olması gerektiğini, %32.1'i evlat edinmek isteyen bekar kimselere anne ve babanın bir arada bulunduğu ailelere oranla daha fazla sosyal inceleme ve denetleme faaliyetinin gerçekleştirilmesi gerektiğini düşünmüştür. Bu konuda kararsız durumda olan öğrencilerin oranı %9 olarak belirlenmiştir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin ileride çalıştıkları kuruluşlarda evlat edinmek isteyen bekâr kimselere sosyal hizmet mesleğinin müracaatçısı olduğu gibi kabul etme ilkesini uygulamakta zorlanıp zorlanmayacaklarına ilişkin görüş ve düşüncelerinin kaçınıcı sınıfta olduklarına göre dağılımına ilişkin bulgular Tablo 4'de yer almaktadır.

Tablo 4. Öğrencilerin İleride Çalıştıkları Kuruluşlarda Evlat Edinmek İsteyen Bekâr Kimselere Müracaatçığı Olduğu Gibi Kabul Etme İlkesini Uygulamakta Zorlanıp Zorlanmayacaklarına Dair Görüş ve Düşüncelerinin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı

İleride çalıştığınız kuruluşta evlat edinmek isteyen bekâr kimseye karşı “müracaatçığı olduğu gibi kabul etme ilkesini” uygulamakta zorluk çeker misiniz?								
Hayır, hiçbir zorluk çekmem		Evet, zorlanırım fakat yine de kabul etme ilkesini uygulayırım		Evet, zorlanırım ve vakayı başka bir meslektaşın devralmasını isterim		Toplam		
Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Birinci Sınıf	22	51.2	19	44.2	2	4.7	43	100
İkinci Sınıf	22	48.9	23	51.1	0	0	45	100
Üçüncü Sınıf	24	72.7	9	27.3	0	0	33	100
Dördüncü Sınıf	23	65.7	9	25.7	3	8.6	35	100
Toplam	91	58.3	60	38.5	5	3.2	156	100

Tablo 4’te yer alan bulgular incelendiğinde evlat edinmek isteyen bekâr kimselere karşı müracaatçığı olduğu gibi kabul etme ilkesini uygulamakta hiçbir zorluk çekmeyeceğini belirten öğrencilerin oranı %58.3, zorlansa da nihayetinde uygulayacağını söyleyen öğrencilerin oranı %38.5 ve bu ilkeyi uygulamakta zorlanacağını belirterek vakayı bir başka meslektaşına devredeceğini belirten öğrencilerin oranı %3.2 olarak gerçekleşmiştir. Müracaatçığı olduğu gibi kabul etme ilkesini uygulamakta hiçbir zorluk çekmeyeceğini belirten öğrencilerden birinci sınıfta eğitim görenlerin oranı %51.2, ikinci sınıfta eğitim görenlerin oranı %48.9, üçüncü sınıfta eğitim görenlerin oranı %72.7 ve dördüncü sınıfta eğitim görenlerin oranı %65.7 olarak ön plana çıkmaktadır. İlkeyi uygulamakta zorluk çekerse dahi nihayetinde uygulayacağını belirten öğrencilerden birinci sınıfta eğitim görenlerin oranı 44.2, ikinci sınıfta eğitim görenlerin oranı 51.1, üçüncü sınıfta eğitim görenlerin oranı 27.3 ve dördüncü sınıfta eğitim görenlerin oranı 25.7 olarak belirlenmiştir. Birinci sınıfta eğitim gören öğrencilerin %4.7’si ve dördüncü sınıfta eğitim gören öğrencilerin %8.6’sı

müracaatçıyı olduğu gibi kabul etme ilkesini uygulayamayacağını ve vakayı başka bir meslektaşına devredeceğini belirtmiştir. İkinci ve üçüncü sınıfta eğitim gören öğrencilerden ise müracaatçıyı kabul etme ilkesini uygulayamayacağını ifade eden öğrenci bulunmamaktadır.

Katılımcıların evlat edinme yoluyla oluşmuş tek ebeveynli ailelerdeki ebeveyn ve çocuklar hakkındaki görüş ve düşünceleri Tablo 5'te yer almaktadır. Bu kapsamda Evlat edinme yolu ile oluşmuş tek ebeveynli ailelerde çocuğun ihtiyaçlarının (eğitim, sağlık, şefkat, sevgi vb.) ne şekilde karşılanacağını düşündükleri ve Evlat edinme yolu ile aile kurmuş ebeveynlerin günlük yaşamda zorluklarla karşılaşacağını düşünmediklerine ilişkin bulgular bulunmaktadır.

Tablo 5. Öğrencilerin Evlat Edinme Yolu İle Oluşmuş Tek Ebeveynli Ailelerdeki Ebeveyn ve Çocuklar Hakkındaki Görüş ve Düşünceleri

	Sayı	%
Evlat edinme yolu ile oluşmuş tek ebeveynli ailelerde çocuğun ihtiyaçlarının (eğitim, sağlık, şefkat, sevgi vb.) ne şekilde karşılanacağını düşünüyorsunuz?		
Anne reisli tek ebeveynli ailelerde çocuğun ihtiyaçları (eğitim, sağlık, sevgi, şefkat vb.) daha iyi karşılanacaktır.	25	16.0
Baba reisli tek ebeveynli ailelerde çocuğun ihtiyaçları (eğitim, sağlık, sevgi, şefkat vb.) daha iyi karşılanacaktır.	7	4.5
Her iki tip ailede de çocuğun ihtiyaçları (eğitim, sağlık, sevgi, şefkat vb.) eşit derecede karşılanacaktır.	124	79.5
Evlat edinme yolu ile aile kurmuş ebeveynlerin günlük yaşamda zorluklarla karşılaşacağını düşünüyor musunuz?		
Tek ebeveyn olan kadınların daha çok zorluk çekeceğini düşünüyorum.	33	21.2
Tek ebeveyn olan erkeklerin daha çok zorluk yaşayacağını düşünüyorum.	29	18.6
Erkek ve kadınların eşit şartlarda olduklarını düşünüyorum.	94	60.3

Tablo 5'de yer alan bulgulara bakıldığında öğrencilerin %79.5'i evlat edinme yolu ile kurulmuş anne reisli ve baba reisli tek ebeveynli ailelerde çocuğun ihtiyaçlarının

(eğitim, sağlık, şefkat, sevgi vb.) eşit oranda karşılanacağı fikrinde birleşirken, %16'sı anne reisli tek ebeveynli ailelerde ve %4.5'i baba reisli tek ebeveynli ailelerde çocuğun bakım ve ihtiyaçlarının daha iyi karşılanacağını ifade etmiştir.

Öğrencilerin % 60.3'ü evlat edinme yolu ile aile kurmuş tek ebeveyn olan kadın ve erkeklerin günlük yaşamın zorlukları içerisinde eşit şartlarda olduklarını düşünmüşlerdir. Tek ebeveyn olan kadınların günlük yaşamda daha çok zorluk çekeceğini düşünenlerin oranı %21.2 iken, tek ebeveyn olan erkeklerin daha fazla zorlanacağını düşünen öğrencilerin oranı %15.6 olmuştur.

Bu konuda evlat edinme yolu ile aile kurmuş kimseye ailesinin, sosyal çevresinin ve toplumun tepkisinin ne olabileceğine ilişkin öğrencilerin görüşlerine Tablo 6'da yer verilmiştir.

Tablo 6. Evlat Edinme Yolu İle Aile Kurmuş Kimseye Ailesinin, Sosyal Çevresinin ve Toplumun Tepkisinin Ne Olabileceği Hakkında Öğrencilerin Görüş ve Düşünceleri

	Sayı	%
Yaşadığımız çevrede evlat edinme yolu ile kurulmuş tek Ebeveynli aileye rastladınız mı?		
Evet, rastladım	8	5.1
Hayır, hiç rastlamadım	148	94.9
Evlenmeden evlat edinme yoluna başvuracak olan kimseye kendi ailesinin tepkisinin nasıl olacağını düşünürsünüz?		
Aileler durumu anlayış ile karşılayacaktır	18	11.5
Aileler durumu kabul etmekte zorlansa da anlayış göstereceklerdir.	108	69.2
Aileler bu durumu kabul etmeyeceklerdir.	19	12.2
Diğer	11	7.1
Evlenmeden evlat edinme yolu ile aile kurmuş kimseye sosyal çevresinin (akraba, komşu, arkadaş vb.) tepkisinin ne şekilde olacağını düşünürsünüz?		
Kişinin sosyal çevresinin tepkisi olumlu olacaktır.	54	34.6
Kişinin sosyal çevresinin tepkisi olumsuz olacaktır.	102	65.4
Evlat edinme yolu ile aile kurmuş kimselere karşı toplumun Tepkisinin nasıl olacağını düşünürsünüz?		
Toplumun tepkisi olumlu olacaktır.	87	55.8
Toplumun tepkisi olumsuz olacaktır.	69	44.2

Tablo 6'da yer alan bulgular incelendiğinde sosyal hizmet öğrencilerinin %5.1'i yaşadıkları çevrede evlat edinme yolu ile oluşmuş tek ebeveynli aileye rastladıklarını söylerken, %94.9'luk kesim bu şekilde kurulmuş aileye hiç rastlamadıklarını söylemişlerdir. Evlat edinme yolu ile aile kurmak isteyen kimseye kendi ailesinin tepkisinin ne olabileceği ile alakalı soruya öğrencilerin %69.2'si ailelerin zorlansa da zamanla anlayış göstereceklerini belirtmiştir. Ailelerin durumu en başından itibaren anlayışla karşılayacağını düşünenlerin oranı %11.5'tir. Ailelerin durumu kabullenmeyeceğini düşünenlerin oranı %12.2 iken, diğer seçeneğini işaretleyenlerin oranı %7.1 olarak belirlenmiştir. Diğer seçeneğini işaretleyen öğrenciler açıklama bölümüne genel olarak ailenin eğitim düzeyinin, kültürel ve ekonomik özelliklerinin verilecek olan tepkide belirleyici olacağını söylemişlerdir.

Evlat edinmek isteyen bekâr kimseye karşı sosyal çevresinin tepkisinin olumlu olacağını düşünen öğrencilerin oranı %34.6 iken, olumsuz bir tepkiyle karşılaşacağını düşünenlerin oranının %65.4 olduğu görülmüştür. Öte yandan öğrencilerin %55.8'i evlat edinmek isteyen bekâr kimseye toplumun olumlu tepki göstereceğini, %44.2'si ise bu kimselere karşı toplumun tepkisinin olumsuz olacağını ifade etmiştir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin ileriki yaşamlarında evlenmeden evlat edinme yolu ile aile kurmayı isteyip istemeyeceklerine ilişkin düşüncelerinin cinsiyete göre dağılımına Tablo 7'de yer verilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin İleride Evlenmeden Evlat Edinme Yolu İle Aile Kurmayı İsteyip İstemeyecekleri Hakkındaki Görüş ve Düşüncelerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

	İleride evlenmeden (bekâr bir anne ya da baba olarak) evlat edinme yolu ile aile kurmayı ister misiniz?							
	Evet, isterim		Hayır, istemem		Kararsızım		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kadın	50	43.5	19	16.5	46	40.0	115	100
Erkek	9	22.0	20	48.8	12	29.3	41	100
Toplam	59	37.8	39	25.0	58	37.2	156	100

Tablo 7'de öğrencilerin %37.8'i ileride evlenmeden evlat edinme yolu ile aile kurmayı isteyebileceklerini, %25'i evlenmeden evlat edinme yolu ile aile kurmayı

istemeyeceğini ve %37.2'si bu konu hakkında kararsız olduğunu belirtmiştir. Bekâr bir kimse olarak evlat edinme yolu ile aile kurmayı isteyebileceğini söyleyen kadın öğrencilerin oranı %43.5 iken, erkek öğrencilerde bu oran %22'dir. Bu yolla aile kurmayı istemeyeceğini söyleyen kadın öğrencilerin oranı %16.5'tir. Erkek öğrencilerde ise bu oranın %48.8 olduğu görülmüştür. Bekâr bir kimse olarak evlat edinme yolu ile aile kurma konusunda kadın öğrencilerin %40'ı, erkek öğrencilerin ise %29.3'ü kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

TARTIŞMA

Evlat edinme yolu ile oluşmuş tek ebeveynli aileler hakkında Kocaeli Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerinin görüş ve düşünceleri detaylı şekilde analiz edilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin sosyo-demografik bilgileri incelendiğinde tamamının 18-24 yaş aralığında olduğu; birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıfta eğitim gören öğrenci sayılarının birbirine yakın olduğu fakat cinsiyet değişkeninde kadın öğrencilerin sayısının erkek öğrencilere oranla belirgin biçimde fazla olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin tek ebeveynli aile denildiğinde akıllarına hangi tip ailenin geldiği sorusuna verdikleri yanıtlarda, boşanma ya da çiftlerin ayrı yaşamaları sonucu oluşmuş tek ebeveynli aile, eşlerden birinin ölümü sonucu oluşmuş tek ebeveynli aile ve bekâr kimselerin evlat edinmesi sonucu oluşmuş tek ebeveynli aile şıklarının daha fazla tercih edildikleri görülmüştür. Geçici koşullar nedeniyle oluşmuş tek ebeveynli aile şikkının ise en az tercih edilen şık olduğu belirlenmiştir. Ülkemizde son yıllarda boşanma oranlarının artmasının verilen cevaplarda etkili olduğu düşünülmektedir. Demir ve Çelebi (2017) tarafından yapılan çalışmada, tek ebeveynli ailelerin %60'ının boşanma sonucunda ortaya çıktığı ifade edilmiştir. Varhan (2016) tarafından yapılan çalışmada da çalışmalarına katılan tek ebeveynli ailelerin çoğunluğunun boşanma sonucunda oluştuğunu, ikinci sırada ise eşlerden birinin vefatı nedeniyle oluşmuş tek ebeveynli ailelerin yer aldığını söylemişlerdir. Öte yandan sosyal hizmet mesleğinin evlat edinme konusu üzerinde karar verici meslek durumunda olmasının öğrencilerin bu konu hakkındaki farkındalıklarının yüksek olmasına ve bekâr kimselerin evlat edinesi ile oluşmuş tek ebeveynli aile cevabının rağbet görmesine katkıda bulunduğu tahmin edilmektedir.

Öğrencilerin evlat edinme hususuna ilişkin düşünceleri kimlerin evlat edinmesi gerektiği sorusu üzerinden değerlendirilmiştir. Öğrencilerin tamamına yakını evli olup çocuk sahibi olamayan çiftlerin evlat edinmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Hiç

evlenmemiş kimselerin evlat edinme yoluna başvurmaları gerektiğini düşünenlerin sayısının ikinci sırada olması da dikkat çekici bir bulgu olarak görülmektedir. Bu durumda öğrencilerin öncelikle çocuk sahibi olmayan veya olması mümkün görünmeyen kimselerin evlat edinmesi gerektiğini düşündükleri tahmin edilmektedir. Öte yandan çocuk sahibi olamayan evli çiftlerin evlat edinme yoluna başvurması gerektiğini düşünen öğrencilerin sayısının, bekâr kimselerin evlat edinme yoluna başvurması gerektiğini düşünen öğrencilerden anlamlı şekilde fazla olduğu görülmüştür. Bu durum sosyal hizmet öğrencilerinin anne ve babanın bir arada bulunduğu tam ailelerin evlat edinmelerine bekâr kimselerin evlat edinmelerine oranla daha olumlu yaklaştıklarını göstermektedir. Nazik (1988) çocuksuz ailelerin evlat edinme ve koruyucu aileler hakkındaki görüşlerini araştırdığı çalışmada evlat edinmek isteyen ve henüz bu yola başvurmayan ailelerin birçoğu neden olarak çocuk sahibi olmayı beklediklerini söylemişlerdir. Dolayısıyla bu durumdaki ailelerin çocuk sahibi oldukları takdirde evlat edinme yoluna başvurmayı tekrar değerlendirebilecekleri sonucuna ulaşılmaktadır. Bu anlamda çocuk sahibi olamamaları durumunda evlat edinme yoluna başvurmayı düşündüklerini belirten aileler ile çalışmamızda evlat edinme konusundaki görüşlerini belirten öğrencilerin fikirleri benzerlik göstermektedir.

2001 yılında yürürlüğe giren Türk Medeni Kanunu'na göre 30 yaşını doldurmuş bekâr kimseler, evli çiftler ile eşit şartlarda olmak üzere evlat edinme hakkına sahip olabilmektedirler. Nitekim sosyal hizmet öğrencilerinin bekâr kimselerin evlat edinmesi konusuna genel itibari ile olumlu yaklaştıkları görülmektedir. Öğrencilerin birçoğu bekâr kimselere evlat edinme hakkının tanınmasını uygun bulduğunu belirtmiştir. Yılmaz (2013) bireylerin evlat edinmeye ilişkin bilgi ve tutumlarını araştırdığı çalışmasında, evli çiftlerin evlat edinmelerine yönelik oluşturulmuş ifadeye katılımcıların yüksek oranda olumlu geri dönüş yaptıklarını belirtirken, bekâr kimselerin evlat edinmelerine yönelik oluşturulmuş ifadeye yapılan olumlu geri dönüşlerin daha düşük olduğunu belirtmiştir. Bu anlamda iki çalışma arasında farklılık görülmüştür. Çalışmamızda evlat edinme sürecinde önceliğin anne ve babanın bir arada bulunduğu tam ailelere verilmesi gerektiğini düşünen öğrencilerin sayısı az olmamakla beraber katılımcılar çoğunlukla bekâr kimseler ile evli çiftlerin eşit şartlarda evlat edinmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca evlat edinmek isteyen kişinin evlat edinilecek olan çocuğun bakımını ve ihtiyaçlarını ne ölçüde sağladığını anlamaya yönelik olarak gerçekleştirilen sosyal inceleme ve denetleme faaliyetlerinde durumun her iki taraf adına eşit olması gerektiği görüşü ağırlık kazanmıştır. Bu durum öğrencilerin kuruluş bakımına karşın korunmaya muhtaç çocukların aile ortamında

büyümelerini sağlama adına tek ebeveynli aileleri tercih ettiklerini göstermektedir. Her ne kadar çocuk anne ya da baba rollerinden birinin eksikliğini yaşayacak olsa da kurum bakımı ile kıyaslandığında günlük bakımının, sevgi ve şefkat ihtiyacının, eğitim ya da sağlık gibi gereksinimlerinin tek ebeveynli aile ortamında daha iyi karşılanacağı inancının yaygın olduğu görülmektedir. Bununla beraber evlat edinme sürecinde anne ve babanın bir arada bulunduğu tam ailelere, bekâr kimselere karşı bir öncelik tanınmaması konusunda tereddüt yaşayan ve önceliğin tam ailelerde olması gerektiğini düşünen öğrencilerin sayısı da göz ardı edilmemelidir. Bu görüşte olan öğrencilerin evlat edinilen çocuğun psiko-sosyal gelişiminin tek ebeveynli ailelere oranla anne ve babanın bir arada bulunduğu ailelerde daha iyi sağlanacağına inandıkları düşünülmektedir.

Sosyal hizmet öğrencilerinin meslek hayatlarında evlat edinme yoluna başvurmuş müracaatçılar ile karşılaşma ihtimalleri bulunmaktadır. Bu durumda öğrencilerin *“müracaatçılığı olduğu gibi kabul etme ilkesini”* uygulamakta zorlanıp zorlanmayacakları sorulmuştur. Müracaatçılığı olduğu gibi kabul etme ilkesi, sosyal hizmet uzmanının müracaatçı hakkında önyargılı tutum sergilememesini, müracaatçı ile sorunlarının olumlu ve olumsuz yönlerini olduğu gibi görmesini ve mesleki bakımdan gerekeni yapmasını kapsamaktadır (Turan, 2012). Çalışmamıza katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun evlat edinmek isteyen bekâr kimseye karşı müracaatçılığı olduğu gibi kabul etme ilkesini uygulamakta zorlanmayacağı veya zorlansa dahi nihayetinde uygulayabileceği sonuçlarına ulaşılmıştır. Diğer taraftan üçüncü ve dördüncü sınıfta öğrenim gören ve müracaatçılığı olduğu gibi kabul etme ilkesini uygulamakta hiçbir zorluk çekmeyeceğini belirten öğrencilerin oranı, birinci ve ikinci sınıfta öğrenim görüp aynı düşüncede olan öğrencilerin oranlarına göre anlamlı biçimde yüksektir. Bu istatistik öğrencilerin mesleki bilgi ve becerilerinin arttıkça müracaatçılığı anlama ve kabul etme seviyelerinin de yükseldiğini göstermektedir.

Evlat edinme yolu ile kurulmuş tek ebeveynli ailelerde ebeveyn olan kadın ya da erkeklerin günlük yaşamda bazı sosyal ve ekonomik zorluklarla karşılaşma ihtimalleri vardır. Aynı zamanda evlat edinilmiş çocuğun eğitimi, sağlık, sevgi, şefkat gibi ihtiyaçlarının karşılanması da son derece önemlidir. Bu durumların anne reisli ya da baba reisli tek ebeveynli ailelerde birbirinden farklılık gösterip göstermeyeceği konusunda öğrencilerin görüşleri sorulmuştur. Öğrencilerin genel olarak tek ebeveyn olan kadın ve erkeklerin eşit şartlarda yaşamlarını sürdürdükleri fikrinde oldukları görülmüştür. Yine evlat edinilmiş çocuğun ihtiyaçlarının anne reisli ve baba reisli tek ebeveynli ailelerde eşit derecede karşılanacağını düşünenlerin sayısı oldukça

yüksektir. Evlat edinme yolu ile oluşmuş tek ebeveynli ailelerin bir tercih sonucunda kuruldukları ve evlat edinen kimselerin üstlenecekleri sorumluluklar için önceden hazırlanmış olmaları gibi durumların öğrencilerin cevaplarında etkili olduğu düşünülmektedir. Evlat edinen kadın ve erkeklerin tek ebeveynli aile kurma yeterliliklerinin evlat edinme sürecinde sosyal hizmet uzmanlarınca gerek sosyal inceleme faaliyetleriyle gerek bireyle çalışma süreciyle test edildiği unutulmamalıdır. Bu sebeple de evlat edinme yolu ile çocuk sahibi olmuş kadın ve erkeklerin, çocuğun ihtiyaçlarının eksiksiz biçimde karşılanması için özveride bulunacağı tahmin edilmektedir. Yine her iki tarafın da günlük yaşamın akışı içerisinde yalnız ebeveyn olmanın ekonomik, sosyal ya da psikolojik boyutlarıyla karşı karşıya kalacakları dönemlerin de var olacağı düşünülmektedir.

Feyzioğlu (2011) tek ebeveynli ailelerdeki ebeveyn-çocuk ilişkisinin genellikle olumlu olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ebeveynlerden birinin olmaması sonucunda hem çocuğun hem de tek ebeveynin birbirlerine olan sevgisini daha çok gösterdiklerini söylemiştir. ASAGEM (2011) tarafından yapılan çalışmada tek ebeveyn olan erkeklerin ev içerisinde kadınlara oranlara kendilerini daha fazla yalnız hissettiklerini, kadınların ise ev dışında yani sosyal yaşama karıştıkları zamanlarda çevre baskısını daha çok hissettiklerini ortaya çıkarmıştır. Öte yandan hem tek ebeveyn olan kadınların hem de erkeklerin çocuklarının mutluluklarını artırmak için zaman zaman ekonomik anlamda zorlandıkları belirtilmiştir.

Ülkemizde evlat edinme yolu ile oluşmuş tek ebeveynli ailelere rastlama olasılığı bir hayli düşüktür. Geleneksel değerlerin günümüzde de önemini koruduğu toplum yapımızda bekâr kimselerin aile kurma sürecinde evlenmeleri ve bu şekilde çocuk sahibi olmaları beklenmektedir. Nitekim çalışmamızda da öğrencilerin büyük çoğunluğu evlat edinme yolu ile aile kurmuş kimselere hiç rastlamadıklarını söylemişlerdir. Evlat edinme yolu ile aile kurmuş kimselere rastladığını söyleyen az sayıdaki öğrenciler ise bu kimselerin komşu veya akrabaları olduklarını belirtmişlerdir. Diğer yandan öğrencilerin çoğunluğu evlat edinme yoluna başvuran kimselere karşı sosyal çevresinin tepkisinin olumsuz olacağını söylemişlerdir. Bu kimselerin kendi ailelerinin de durumu ilk başlarda kabul etmekte zorlansalar da zamanla anlayış gösterecekleri fikri ağır basmıştır. Her iki bulgunun da Türkiye'nin sahip olduğu aile ve toplum yapısı ile ilintili olduğu düşünülmektedir. Zira toplumdaki ailelerin genel beklentisi çocuklarının evlilik yolu ile aile kurmasıdır. Ayrıca toplum içerisinde özellikle dini inançlara ters olduğu gerekçesi ile kişi ya da kişilerin evlat edinme yoluna başvurmalarını uygun bulmayan kimseler bulunabilir.

Gökçe (2017) evlat edindirmenin toplumsal direnç kaynakları üzerine yaptığı çalışmasında evlat edinmeye karar vermiş kimselerin aile, sosyal çevre ya da toplumun geneli tarafından baskı altında tutulduğunu belirtmiştir. Özellikle dini ve miras konusunun sebep olduğu ekonomik kaygıların evlat edinmek isteyen kimselerin yakın çevresi tarafından sıkça dile getirildiğini ve bu durumun evlat edinmek isteyen kişi ya da kişilerde moral ve motivasyon kaybına neden olduğu da eklemiştir.

Evlad edinmek isteyen bekâr kimsenin ailesinin ve sosyal çevresinin duruma anlayış göstermekte zorlanacağını düşünen öğrencilerin sayısı daha fazla iken bu kimselere karşı toplumun olumlu tepki göstereceğini düşünen öğrencilerin oranının %55 civarında olması dikkat çekici bir başka bulgudur. Bu durum öğrencilerin kendi yakın çevrelerinde veya ailelerinde yer alan bekâr kimsenin evlat edinmesi hususuna daha mesafeli yaklaşırken, ailelerinden veya sosyal çevrelerinden daha uzakta bir bekâr kimsenin evlat edinmesi eylemine örnek davranış gözüyle yaklaştıkları fikrini geliştirmiştir. Başka bir deyişle toplum içerisinde herhangi birinin evlenmeden evlat edinme yoluyla aile kurması olumlu bir davranış olarak görülürken, bu kişinin yakınlık derecesinin artmasının konuya ilişkin tereddütlerin de artmasını sağlayabilir.

Çalışmada öğrencilerin ileride evlenmeden, bekâr bir anne ya da baba olarak evlat edinme yoluna başvurmayı düşünebilme ihtimallerinin var olup olmadığı da sorulmuştur. Bu şekilde bir aile kurmayı isteyebilecek öğrencilerin oranı ilk sırada olsa da kararsız olan ve istemeyeceğini belirten öğrencilerin oranlarının da düşük olmadığı görülmüştür. Bu anket sorusuna olumlu cevap vermiş olan öğrencilerin tamamının evlenmeyi tercih etmeyeceğini ve evlat edinerek tek ebeveynli bir aile kuracaklarını söylemek hatalı bir çıkarım olacaktır. Bu noktada öğrencilerin bekâr bir kimse olarak evlat edinmeyi ileride aile kurma alternatiflerinden biri olarak gördüklerini söylemek daha doğru bir yaklaşımdır. Öte yandan bu soruya olumlu yanıt veren kadın öğrencilerin oranının, olumlu yanıt veren erkek öğrencilerin oranına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca kimlerin evlat edinmesi gerektiği sorusuna da “hiç evlenmemiş kimseler” cevabını veren kadın öğrencilerin oranının erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu noktada bekâr kimselerin evlat edinme yolu ile aile kurmasına kadın öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha olumlu yaklaştıkları sonucuna varılmıştır. Bu sonuç modernleşme süreci ile birlikte kadının çalışma yaşamında aktif rol alması, ekonomik bağımsızlığını elde etmesi ve erkeğe tamamen bağımlı bir yaşam tarzının terkedilmeye başlaması ile ilişkili olarak açıklanabilir.

Müracaatçıyı kabul etme ilkesini uygulasa dahi bu konuda zorlanacağını belirten öğrenci sayısı ile evlat edinme sürecinde bekâr kimselere karşılık evli çiftlere öncelik tanınması gerektiğini düşünen öğrenci sayısının yüksek olması, bekâr kimselere evlat edinme hakkının tanınmasını uygun bulmayan veya bu konuda kararsız olan öğrenci sayılarının azımsanmayacak derecede olması gibi bulgular, sosyal hizmet eğitim-öğretim süreçlerinin ve sosyal hizmet müfredatının evlat edinme konusu üzerinde eksiklikleri olduğunu ortaya koymaktadır. Kocaeli Üniversitesi sosyal hizmet bölümünün eğitim müfredatı incelendiğinde, diğer sosyal hizmet bölümlerinde uygulanan müfredata benzer şekilde dört yıllık lisans eğitiminde aile ve çocuk alanlarını ilgilendiren derslerin 'İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre 1-2' 'Çocuk İhmal ve İstismarı', 'Aile ve Gruplarla Sosyal Hizmet', 'Oyunla İletişim', 'Çocuklarla Sosyal Hizmet', 'Çocuk Koruma ve Bakım Sistemleri', 'Çocuk Suçluluğu ve Sosyal Hizmet' başlıkları altında toplandığı görülmektedir. Bu derslere ek olarak müfredatta yer alan 'Sosyal Hizmet Mevzuatı' isimli dersin de evlat edinme konusunun yasal süreçleri hakkında bilgi içerdiği bilinmektedir (Kocaeli Üniversitesi, 2018). Ayrıca sosyal hizmetin etik ilke ve değerlerinin "Sosyal Hizmet Etiği" dersi kapsamında eğitim müfredatına dâhil edildiği, ayrıca birey, grup ve toplum düzeyinde sosyal hizmet uygulamaları konu alan Kuram I, II ve III derslerinde de etik karar verme sürecine ilişkin ders içeriklerinin bulunduğu anlaşılmıştır. Görüldüğü üzere sosyal hizmet eğitim müfredatında yer alan birçok dersin içeriğinde doğrudan ya da dolaylı olarak evlat edinme konusuna yer verildiği görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kocaeli Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerinin evlat edinme yolu ile kurulmuş tek ebeveynli aileler hakkındaki görüş ve düşüncelerinin genel itibari ile olumlu olduğu söylenebilmektedir. Öğrenciler her ne kadar bekâr kimselere oranla anne ve babanın bir arada bulunduğu tam ailelerin evlat edinme yoluna başvurmaları gerektiğini düşünseler de, evlat edinme sürecinde her iki taraf adına da şartların eşit olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca ileride evlat edinmek isteyen bekâr kimselerle ile meslek yaşantılarında karşılaşmaları durumunda büyük çoğunluğunun mesleki ilke ve değerleri uygulamakta zorluk çekmeyeceği anlaşılmıştır.

Yapılan çalışmada öğrencilerin bazılarının aile kavramının değişen yapısı ve tek ebeveynli aile kavramı üzerine daha detaylı bilgilere ihtiyaç duydukları anlaşılmıştır. Öğrencilerin tek ebeveynli aile kavramını daha çok boşanma sonucu oluşmuş tek ebeveynli aileler ile bağdaştırması, geçici koşullar nedeniyle (eşlerden birinin şehir

dışında ya da cezaevinde olması) de tek ebeveynli ailelerin oluşabileceği fikrinin rağbet görmemesi bu sonuca ulaşılmasını sağlamıştır. Bu çerçevede ders içi veya ders dışı aktivitelerle tek ebeveynli aile kavramının tanımı ve tek ebeveynli ailelerin oluşum şekilleri üzerine farkındalık çalışmalarının yapılmasının uygun olacağı belirlenmiştir. Ayrıca tek ebeveynli ailelerin yaşadıkları sorunlar ile anne-baba-çocuk ilişkilerinin dayandığı zemin üzerine de bilgilendirme faaliyetlerinin artırılması gerektiği düşünülmektedir.

Sosyal hizmet lisans eğitim müfredatında doğrudan evlat edinmeye ilişkin bir derse yer verilmesinin ileride çocuk refahı alanında çalışmak isteyen sosyal hizmet öğrencileri için faydalı olabileceği düşünülmektedir. Bu çerçevede evlat edinme sürecinde karşılaşılabilecekleri çeşitli aile yapıları, bu aile yapılarının özellikleri, sosyal hizmet etik ilke ve değerlerinin evlat edinme sürecinde gerçekleştirilecek sosyal hizmet uygulamalarındaki yeri ve önemi hakkında daha detaylı bilgi sahibi olmalarının ve uygulama yapmalarının mümkün olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca evlat edinmeye ilişkin farkındalık çalışmalarında sosyal hizmet öğrencilerinin aktif rol alması bir yandan öğrencilerin bu konudaki bilgi ve farkındalık düzeylerinin artmasına bir yandan da toplumun konuya bakış açısının genişletilmesine katkı sağlayabileceği de öngörülmektedir.

Evlat edinmek isteyen bekâr kimseye karşı ailesinin ve sosyal çevresinin tepkisinin ne olacağı hakkında içerisinde yaşanılan toplumun dinamiklerinin önemli olduğu bilinmektedir. Bu anlamda öğrencilerin evlat edinme konusuna önyargılı bir bakış açısının oluşmasına neden olan kültürel, sosyal, ekonomik ve dini direnç kaynakları hakkında detaylı olarak bilgilendirilmesi gerektiği önerilmektedir. Bu sayede sosyal hizmet öğrencilerinin ileride meslek yaşantılarında evlat edinmek isteyen bekâr kimselere ve tek ebeveynli ailelerle gerçekleştirecekleri sosyal hizmet müdahalelerinde avantaj sağlayacakları düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, İ. (2013). Tek ebeveynli ailelerde psikolojik tepkiler ile psikolojik destek almanın klinik sosyal hizmet açısından önemi: Yalova örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yalova Üniversitesi, Yalova.
- Atilla Demir, S. ve Genç Çelebi, Ş. (2017). *Tek ebeveynli ailelerin sorunları*. Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 13, 111-128.

- Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (2011). *Tek ebeveynli aileler*. Erişim tarihi, 20 Ekim 2018. Erişim adresi, <https://ailetoplum.aile.gov.tr/>.
- Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, (2006). *Aile yapısı araştırması*. Erişim tarihi, 24 Ekim 2018. Erişim tarihi, <http://www.tuik.gov.tr/Start.do>.
- Children Bureau, (2012). *The AFCARS Report*. Erişim tarihi, 10 Nisan 2019, Erişim adresi, <https://www.acf.hhs.gov/cb/resource/afcars-report-20>.
- Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2018). *Evlad Edinme*. Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. Erişim tarihi, 29 Ekim 2018. Erişim adresi, <https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/evlat-edinme>.
- Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2018). *İstatistikler*. Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. Erişim tarihi 1 Aralık 2018, Erişim adresi, <https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/>.
- Crowley, J. T. (2000). *Graduate social work students' attitudes toward single parents and special needs adoption* (Doctoral dissertation, California State University, Long Beach).
- Dougherty, J. (1978). Single adoptive mothers. *Social Work*, 32, 311-314.
- Feyzioğlu, S. ve Kuşçuoğlu, C. (2011). Tek ebeveynli aileler. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*. 26, 97-109.
- Fiegehnan, W. and Silverman, A. R. (1983). *Chosen children: New patterns of adoptive relationships*. New York: Praeger.
- Giddens, A. (2005). *Sosyoloji*. (Çev. C. Güzel), Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Gladding, S.T. (2012). *Aile terapisi*. (Çev. İ. Keklik ve İ. Yıldırım), Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları.
- Goode, W. J. (2010). The theoretical importance of the family. In A. S. Skolnick & J. H. Skolnick (Eds.), *Family in transition*. Boston: Pearson/Allyn and Bacon.
- Groze, V. K. and Rosenthal, J. A. (1991). Single parents and their adopted children: A psychosocial analysis. *Families In Society: The Journal of Contemporary Human Services*, 9, 67-77.
- Gökçe, H. (2016). Bir sosyal politika olarak evlat edindirmenin toplumsal direnç kaynakları. *International Humanites and Social Science Review*. 1,19-38.
- McLanahan S, Sandefur G, (1994). *Growing up with a single parent: What hurts, what helps*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Miller, N. (1992). *Single parents by choice: A growing trend in family life*. NY: Plenum Press.

- Nazik, H. (1988). *Çocuksuz ailelerin evlat edinme ve koruyucu aile hakkındaki görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- OECD. (2011). *Doing better for families*. Erişim tarihi, 15 Şubat 2019. Erişim adresi, <http://www.oecd.org/els/soc/doingbetterforfamilies.htm>.
- Öztan, B. (2000). *Aile hukuku*, Ankara: Turhan Kitapevi.
- Parke, M. (2004). *Are married parents really better for children?*, Guilford, CT: McGraw-Hill/Dushkin.
- Pellitier, R. (2018). *An Assessment Of Adoption Processes In Haiti: Case Study Of The Institute Of Social Welfare And Research (Iswr)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Resmi Gazete. (2001). Türk Medeni Kanunu, Erişim Adresi: Erişim tarihi, 22 Şubat 2019. Erişim adresi, <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4721.html>.
- Sancar, G., Altın, S., Kanat, Ö., Şahin, A. G., Kındap Tepe, Y. (2018). Evlat edinmeye yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışması. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 19, 204-217.
- Shireman, J. and Johnson, P. (1976). Single persons as adoptive parents. *Social Service Review*, 50, 103-116.
- Shireman, J.F. (1995). Adoptions by single parents. *Marriage and Family Review*, 20, 367-388.
- Shireman, J. (1996). Single-parent adoptive homes. *Children and Youth Services Review*, 18(1-2), 23-36.
- Turan, N. (2012) *Birey ve aileler ile sosyal hizmet*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi. Yayın No:021.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2013). *Yıllara göre hanehalkı tipleri*. Erişim tarihi, 08 Nisan 2019. Erişim adresi, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=3587.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2017). *İstatistiklerle aile*. Erişim tarihi, 3 Aralık 2018, Erişim adresi, <http://www.tuik.gov.tr/Start.do>.
- Türk Medeni Kanunu (2001). *Kanunlar*. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı. Erişim tarihi: 25 Haziran 2019. Erişim adresi: <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4722.html>.
- Varhan, Ş. (2016). *Ortaöğretim düzeyindeki tek ebeveynli sporcu öğrencilerin 12 haftalık sportif etkinliklerinin saldırganlık ve şiddet eğilimi düzeylerine etkilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Yıldırım, N. Ve Yıldırım, K. (2008). *Sosyal hizmete giriş*. Sakarya Yayıncılık. 219-229.

Yılmaz, K. (2013). *Bireylerin evlat edinme ve evlat edinme hizmetine karşı bilgi ve tutumları*.
Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yalova Üniversitesi, Yalova.

Yılmaztürk, G. (1991). *İnfertil ailelerin evlat edinme ve koruyucu aile olma konularındaki bilgi ve tutumları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.